

L'anunci de la devaluació del ruble ha obert la caixa de pandora a Rússia. En poc més d'un mes, els russos han vist com queia en picat el seu nivell de vida i augmentava dia a dia la xifra de població sense feina.

L'economia russa entra en barrena

Els serveis meteorològics russos pronostiquen freds polars i temperatures extremes per a aquest hivern, que ha començat abans d'allò que tothom s'esperava. La tardor calenta que va pronosticar Borís Ieltsin poc abans de destituir en ple el govern de Serguei Kirienko ha sorprès molts russos amb les butxaques buides, el rebost sota mínims i els comptes al banc congelats.

El miratge d'una economia de mercat moderna i en ple desenvolupament, que el mandat de Borís Ieltsin ha potenciat, s'ha esvaït d'un dia per un altre. I la devaluació del ruble i la reestructuració d'un deute de 38 bilions de dòlars, que ha posat al caire de la fallida el sistema bancari rus, han demostrat el frau de les reformes.

Des de la dissolució de la Unió Soviètica, Rússia ha abandonat pràcticament tot intent de producció industrial i s'ha limitat a exportar les seves immenses reserves naturals sense cap programa d'inversió que consolidés una base sòlida per a l'economia. En aquests set anys de trajectòria postcomunista, el govern rus no ha aconseguit de crear un sistema bancari regularitzat, ni d'organitzar la recaptació fiscal, ni tan sols d'establir un mecanisme de pagaments entre el sector públic i el privat. Sense aquests requisits, essencials per a bastir un teixit econòmic, el "capitalisme rus" ha esdevingut un sistema buit i incapaç de suportar més temps tota la infraestructura creada al voltant seu.

Amb un creixement econòmic

zero, amb el ruble assetjat pels especuladors i amb un deute, en part heretat de l'URSS, que ja ateny els 200.000 milions de dòlars, el panorama és, ara com ara, desolador.

L'un darrere l'altre, els bancs, símbol de l'enriquiment de la nova Rússia capitalista, han caigut com les peces d'un dòmino engolint els estalvis de milers de russos. Molts dels rètols gegantins que presidien la carretera de l'aeroport interna-

cional de Xeremètevo amb publicitat de Mostbank, Inkobank o Agrobank han estat substituïts o llangueixen sota la pluja.

Perdre bous i esquelles. El cas de Valeri Fiódorov, un executiu d'assegurances, no és gens aïllat. Confiant en una feina amb grans perspectives, i d'acord amb la seva nova posició social, Valeri va deixar el pis d'una sola habitació on vivia amb la família i va traslladar-se a un pis de tres cambres acabat de construir. Va vendre el seu antic apartament per poder pagar el nou i, mentre esperava signar el contracte, va dipositar els diners al banc, juntament amb els estalvis. L'endemà, els bancs russos blocaven tots els comptes particulars i des d'aleshores Valeri fa cua, amb desenes de persones, a les portes de l'SBS-agro per mirar de recuperar uns rubles, que, si mai tornen a les seves mans, seran poca cosa més que paper mullat.

El taló d'Aquil·les de l'economia russa ha estat el llast del deute que ha arrossegat el país a la fallida. Hipotecar el deute per pagar els crèdits del deute que venç, i així successivament, és una bola que roda cap a la catàstrofe. La reestructuració en títols del tresor dels bons de l'estat a curt terme (el pagament dels quals fou suspès pel govern de Serguei Kirienko aquella fatídica 17 d'agost) ha perjudicat molts bancs, tant russos com estrangers. Aquestes entitats havien invertit en bons, atretes per uns alts interessos, del 100% i 150%, i ara amb prou feines si podran recupe-

En aquesta cursa desesperada per la supervivència, molts moscovites van invertir en el valor segur de les fitxes del metro.

ARXIU / EFE

Evgueni Primàkov, actual primer ministre rus i antic ministre d'afers estrangers. El seu executiu de reconciliació política s'ha esguerrat amb les primeres desercions d'alts càrrecs.

Rússia capitalista, han caigut com peces de dòmino

ARXIU / EFE

rar d'un 10% a un 30% de la inversió inicial.

La por que Rússia no pugui fer efectiu el deute ha sembrat el pànic entre els inversors estrangers, que es calcula que posseeixen uns 17 bilions de dòlars en bons. Les pèrdues d'aquests inversors tallaria en sec, durant anys, l'entrada de fons de finançament a Rússia i retiraria la confiança, que tant ha costat guanyar, en els mercats russos.

De moment el Fons Monetari Internacional ha congelat el lliurament del segon tram de 4.300 milions de dòlars del crèdit previst per al setembre, a l'espera de les noves mesures que adopti el govern per sortir de la crisi. Però tot sembla indicar que la decisió del nou equip d'Evgueni Primàkov, de fer anar la màquina de bitllets i imprimir més moneda per activar la màquina financera del país, difícilment aconseguirà el vist-i-plau de les organitzacions internacionals, partidàries d'una política de rigor.

Però sí que els nous rubles serviran per pagar el deute social —una mesura extrema per evitar un esclat popular—, encara que agreujarà la situació financera i afavorirà una

hiperinflació que empobrirà més i més la població, i que els experts situen entre un 240% i un 290% fins a la fi d'enguany. Amb la devaluació del ruble, que des del mes d'agost ha perdut el 60% del seu valor, la població ha vist com, de dia en dia, el seu poder adquisitiu anava disminuint i el nivell de vida queia en picat. Els productes d'importació, que equivalen a un 90% del que consumeix la capital, i a un 60% de la resta del país, han obligat els comerciants o bé a no importar més, o bé a penjar uns preus prohibitius per a la majoria (sovint el preu d'uns bolquers representa la meitat del salari d'un mestre d'escola).

Ni tan sols els productes nacionals considerats bàsics, com el pa o la llet, s'han deslliurat de l'ajustament de tarifes. De sucre, que valia 4 rubles a principi d'agost, ja no se'n troba per sota de 16.

Histèria col·lectiva. El record, encara recent, de les dues devaluacions anteriors, els anys 90 i 92, ha fet reaccionar amb rapidesa els russos, que en una setmana d'histèria col·lectiva es van abocar a les

botigues per desfer-se d'uns rubles que, a cada hora que passava, valien menys i proveir-se d'arròs, farina, fideus i sabó de rentar roba per passar l'hivern. En dos dies les botigues es van buidar completament i oferien el trist espectacle d'uns prestatges buits i d'unes cues interminables davant els comerços que encara venien a preus anteriors a la devaluació.

En aquesta cursa acaparadora, molts moscovites van invertir en el valor segur de les fitxes del metro, que van passar de dos rubles a tres (de 20 a 30 pessetes) tot just fa tres setmanes i que, amb tota probabilitat, no aguantaran gaire aquest preu.

L'únic producte que s'ha mantingut és el vodka, l'opi del poble rus. El nou govern no repetirà el gran error del pare de la *perestroika*, Mikhaïl Gorbàtxov, que va cavar-se la pròpia tomba quan va decretar la llei seca i va prohibir la venda d'alcohol. I és que el vodka no és solament la millor píndola de l'oblit: quan els medicaments han passat a convertir-se en un luxe, i les farmàcies són mig buides, els russos tornen a recuperar les seves

El president rus Boris Ieltsin té uns poders gairebé il·limitats, segons la constitució. Amb tot, el miratge d'una economia de mercat moderna i en ple desenvolupament que ell ha potenciat s'ha esvaït d'un dia per l'altre.

Milers de manifestants pro-comunistes van desfilant pels carrers de Moscou el passat 1 de Maig. El comunista Guennadi Ziugànov és un dels líders polítics que ha avisat que la tradicional paciència dels russos podria arribar aviat al límit.

receptes tradicionals per combatre refredats, gripes o atacs d'ansietat, amanint el vodka amb pebre, sal o el que tinguin a la cuina.

També amb el control del monopoli de producció i venda de l'alcohol pensa augmentar el govern els ingressos pressupostaris. Des de principi de l'època soviètica ha estat la manera més fàcil d'omplir les arques buides de l'estat.

"Businessman" en perill de mort. La crisi s'ha estabilitzat aquests darrers dies, però ha deixat un rastre de banquers parats i de petits comerciants arruïnats. Segons l'associació de petits empresaris, una de cada tres empreses mitjanes ha fet fallida, en total uns 300.000, cosa que ha fet créixer de manera alarmant la xifra de parats.

Un dels sectors més castigats ha estat el de la reproducció de films de vídeo i de discs compactes, una de les indústries que —sovint gràcies a la pirateria— havia florit aquests darrers anys. De fet és ben senzill de trobar en un mercat la darrera gran producció de Hollywood, molt abans de ser estrenada

a moltes capitals europees, o l'edició completa de l'enciclopèdia britànica en CD-Rom per poc més de cinc-cents pessetes. Les llicències de reproducció s'han de comprar en divises i la submissió total del ruble davant el dòlar ha encarat desmesuradament el cost dels films de vídeo, un dels entreteniments preferits dels russos i fins ara a l'abast de tothom.

Darrere el taulell d'un dels milers de quioscs de pel·lícules que hi ha a Moscou, s'amaga Piotr Zúkov, que diu de si mateix que és un *businessman* en perill de mort. Ens explica que la botiga, instal·lada dins un supermercat occidental, és d'un company seu i que ell només hi és perquè no pot tornar a la seva ciutat, Tver, a poc més de 150 quilòmetres de Moscou. La causa principal d'aquest "exili" són els molts deutes que hi ha deixat, quan el seu negoci de reproducció de films se'n va anar a l'aigua. La seva *krixa* o padrí (institució obligatòria per a engegar qualsevol negoci) no està disposada a escoltar raons sobre devaluacions i el seu coll ja té preu. Piotr no té més de trenta-cinc anys i parla amb fúria

continguda per no aixecar massa la veu. Acusa el govern d'incompetència i ataca les estructures mafioses que el Kremlin ha alimentat tots aquests anys. Igual que una gran part de la població, desencantada de l'huracà capitalista i profundament descontenta del poder actual, està convençut que, fins i tot un partit com el de l'ultranacionalista Vladímir Jirinovski seria una solució millor: "Estaria disposat a signar per un poder fort, fos qui fos, feixista o comunista, però que posi ordre i acabi la corrupció. La gent com jo ho hem perdut tot. I així no es pot viure".

És precisament la classe mitjana emergent la que més ha perdut en aquest enfonsament econòmic. És un sector jove, d'universitaris amb formació altament qualificada, especialitzats en l'àrea de serveis i que difícilment tornaran a trobar, almenys a curt termini, un espai dins el mercat de treball. Només a Moscou, aquestes darreres quatre setmanes prop de 200.000 especialistes han perdut la feina. Els més castigats han estat els treballadors de banca i dels serveis lligats a les transaccions bancàries, com ara

oficines d'inversió o departaments de valors. La manca de liquiditat de la majoria dels 1.500 bancs que hi ha actualment registrats a Rússia ha deixat al carrer a 95.000 treballadors. Els segueixen en nombre d'acomiadats els executius de companyies inversores i els agents de borsa que no han sobreviscut a la paràlisi borsària i al desballestament del mercat de valors rus.

Darrere aquests executius han caigut també milers de conductors particulars, de guardaespalles i vigilants, de secretàries, de traductors i de treballadors de la neteja.

Tampoc no corren aires gaire prometedors per al turisme que s'alimentava del poder adquisitiu en augment d'aquesta classe mitjana, avui caiguda en desgràcia. "En les nostres ofertes hem hagut d'excloure els *tours* per a la "classe mitjana" amb preus de 1.000 a 2.000 dòlars. Segons les nostres previsions —assegura Iuri Txermàkev, director de màrqueting de l'agència turística Akademservis—, la demanda se centrarà bàsicament en els viatges més econòmics o en els més luxosos".

Alguna cosa es mou. Potser el que sí que aconseguirà aquesta crisi és de mobilitzar una societat amb poca capacitat de protesta i que va deixar de creure fa molts anys en la reivindicació. La resignació i la paciència tradicional dels russos podria arribar al seu límit, tal com preconitzen alguns líders polítics com el comunista Guennadi Ziugànov. "El país té 20 milions de parats, i 50 milions de persones viuen per sota el nivell de pobresa. No hem d'oblidar que encara hi ha molt d'armament a les regions de Rússia", va prevenir en una conferència de premsa a Estrasburg aquest home, el candidat amb més possibilitats de succeir Borís Ieltsin a la presidència.

Però Ziugànov no és pas l'únic a fer declaracions alarmistes. Un altre dels candidats amb una popularitat en augment i que, segons un sonatge encarregat pel canal privat de televisió rus, NTV, és segur que passaria a una segona tanda en unes eleccions presidencials, és el general Aleksandr Lèbed, artífex

dels acords de pau amb la república secessionista txetxena.

El dia 7 d'octubre, una vaga general té previst de paraitzar el país i es temen revoltes populars sobretot a les petites ciutats de les regions russes especialment afectades per la crisi. Aquest podria ser el cas de la regió de Volgograd, situada en plena estepa, on la manca de carbó, d'indústria i de conreus ja condemna la població a un hivern sense calefacció, amb restriccions elèctriques i a unes botigues que recorden el més pur període soviètic. Segons la Federació Independent de Sindicats, hom preveu que 28 milions de persones sortiran al carrer reclamant el pagament de salaris, pensions i ajudes familiars que deu l'estat i que es calculen en cinc mil milions de dòlars.

La classe mitjana emergent, joves universitaris d'alta formació, és la que més ha perdut en aquest enfonsament econòmic.

ARXIU / EFE

El descontentament social és una bola de neu que cada cop es fa més grossa i podria esclafar l'actual govern del nou primer ministre Evgueni Primàkov. Potser per aquest motiu, un dels primers passos concrets del seu govern ha estat de satisfer les pagues endarrerides dels militars.

Enmig de la confusa situació política actual, amb un executiu incomplet i que ja ha tingut les primeres desercions, sense un programa anticrisi i amb la desconfiança total de la població en les estructures de poder, les possibilitats que l'actual govern tingui èxit són pràcticament nul·les.

L'experiment Primàkov, de consolidar un executiu de reconciliació política, i amb un equilibri de forces de centre i esquerra, s'ha esguerrat quan el líder liberal del partit Iabloko, Grigori Iavlinski, s'ha negat a convertir-se en primer vice-primer ministre. Uns dies més tard, Aleksandr Xokhin, també reformador, de l'antic partit del govern Casa Nostra Rússia va dimitir del càrrec de vice-primer ministre quan feia vuit dies que l'havia acceptat, al·legant discrepàncies vitals amb la política econòmica del govern. Xokhin no va admetre que Mikhaïl Zadòrnov, un dels homes clau de l'anterior govern de Serguei Kirienko, fos nomenat ministre de Finances.

Així, doncs, el nou govern s'ha convertit en un govern d'esquerres que la premsa russa presenta com un retorn al sistema de la *perestroika* amb reformes més pausades, amb més intervenció de l'estat en els afers econòmics, amb la nacionalització de molts monopolis i amb el deute social com a principal assignatura pendent en l'agenda de Primàkov. Dos representants de la vella guàrdia abandonen aquest nou rumb de la política del Kremlin. D'una part, l'antic president del Banc Central soviètic, Víktor Gueraixenko, responsable de l'emissió de rubles el 1992, i de la hiperinflació posterior, i un dels més fervents defensors d'una nova impressió de bitllets. L'altre representant de la vella guàrdia és la mà dreta de

El general rus Aleksandr Lèbed també ha alertat dels límits de la paciència del poble rus. Segons diverses enquestes, Lèbed podria passar a la segona volta en cas d'unes eleccions presidencials.

LLIBERT FERRI*

El llindar del precipici

L'esperança amb què va ser rebut el nomenament de Evgueni Primàkov com a primer ministre comença a dissipar-se enmig de la gran depressió que penetra per totes les esquerdas de Rússia. No és solament que alguns ministres hagin dimitit abans de ser ratificats oficialment. Ni que els vells acadèmics de la *perestroika* amb Leònid Abalkin i Nikolai Petràkov al capdavant no acabin d'elaborar un programa econòmic creïble, engrescador i, sobretot, viable. És que l'aura de legitimitat salvadora, producte del consens amb què Primàkov va ser nomenat, es dissipa com un miratge. Els tecnòcrates més o menys acostats als interessos oligàrquics diuen que intenta de fer quadrar el cercle amb mètodes "continuistes". Els neoliberals ressentits o els propietaris que han privatitzat delictivament van més enllà i, orquestrats per la premsa anglo-saxona, no dubten a qualificar l'equip de Primàkov de "comunista". I, és clar, els comunistes de debò, tot i que n'han col·locat un dels seus, Iuri Masliúkov, en el comandament de l'economia, es miren la paràlisi amb menyspreu, la titllen de "crisi burgesa" i posen tot l'entusiasme en la vaga general del 7 d'octubre.

Tot això mentre el Centre Nacional de l'Opinió Pública avisa que ja arriben al 34% els russos que voldrien una dictadura. El Fons Monetari Internacional toca a sometent i parla de situació "crítica". I les cadenes de televisió, manipulades grollerament pels clans oligàrquics, aprofiten el desproveïment de les farmàcies, la pèrdua dels estalvis o

la pujada galopant de la inflació (que podria arribar aviat al 290% anual) per arrossegar l'audiència a estripats (i perillosos) debats sobre la necessitat d'un Pinochet rus que posi ordre a l'economia empantanegada o criminalitzada. Fins al punt que un grapat d'equips russos han anat a Santiago de Xile a entrevistar el sanguinari dictador sota la mirada complaguda de l'ultraliberal ex-primer ministre Gàidar, que no s'ha mossegat la llengua a l'hora de sentenciar que el model xilè havia estat "interessant".

L'hivern avança sobre Rússia juntament amb el fracàs de l'oportunitat que hauria pogut ser un govern de centreesquerra, aquell malaguanyat *New Deal* a la russa mort abans de néixer, com el mític programa dels "500 dies" que havia de ser el Pla Marshall que havia de salvar l'URSS. Però el fracàs de Primàkov podria significar també la fallida de l'actual classe política russa, de Ieltsin als comunistes. Potser ben aviat els plans de l'FMI (entitat a la qual l'opció Primàkov no ha agradat ni interessat mai) seran atesos per un govern d'ordre encapçalat pel general Aleksandr Lèbed, fruit d'un pronunciament més o menys institucional i pactat (com el de De Gaulle el 1958) o d'unes eleccions presidencials anticipades. Amb un desenllaç de la crisi com aquest, Rússia hauria tingut molta, molta sort. De possibilitats alternatives al mal menor anomenat Lèbed n'hi ha unes quantes: però totes al llindar del precipici.

*Periodista

ARXIU / EFE

Moscovites fent cua en un banc. Els reintegraments s'han d'encarregar amb diversos dies d'antel·lació.

Primàkov, Víktor Masliúkov, un dels candidats avalats per la fracció comunista. Aquest antic ministre d'Indústria i ex-responsable dels plans quinquennals soviètics, està decidit a adoptar mesures proteccionistes per rescatar l'obsoleta indústria del país.

Amb aquesta nova formulació, el fracàs més evident, se l'ha endut el FMI que ha trobat en la figura de Primàkov un os massa dur que no sembla disposat a deixar-se rosegat fàcilment pels dictats d'Occident, tal com va demostrar en la seva etapa de ministre d'Exteriors.

Però potser la tasca més delicada del nou govern —a més de fre-

nar la crisi econòmica i d'apaivagar la població— serà de proveir les garanties necessàries per a modificar l'actual constitució i evitar així que, una vegada més, una urpada a cegues del president pugui condemnar al fracàs un altre executiu. La carta magna fou dissenyada el 1992 a mida de Borís Ieltsin, que gaudeix de prerrogatives absolutes sobre la resta d'òrgans de govern. El president rus té així uns poders gairebé il·limitats que en mans de Ieltsin, amb la seva fam de poder, han estat nefastos per a l'estabilitat política del país.

Isabel Hortal (Moscou)